

pus.—*Tertia causa.*—Alia causa est, quod sacrum Jacobi corpus, post martyrium, navi impositum, divina providentia, et peculiari ejusdem Spiritus Sancti favore, in Galæciam, Hispaniæ provinciam, appulit, ibique usque in hodiernum diem summa gentium omnium veneratione colitur. Tertia denique causa est, quod Jacobus, innumeris amoris signis, et beneficiis in Hispanos collatis, se semper ostendit singularem illorum patronum ac benefactorem, quæ res notissima est in historiis: nec in his amplius immorari licet. Ex his vero duabus posterioribus rationibus multum apud me prima confirmatur. Non enim sine causa Jacobus post mortem, et corporis præsentia, et gloriosi spiritus favore, tam propensum in Hispanos sese ostendit; sed profecto ea causa fuit, quod in Christo Jesu in Evangelio ipse illos genuit, et illius protectione ac precibus non solum magna soliditate in fide permanent, sed etiam eorum ministerio et industria Deus uti voluit ad fidem innumeris gentibus, et, ut aiunt, novo mundo prædicandam.

18. *S. Bartholomæi festum cur Roma diverso die colat.*—Atque hæc sufficiant de Apostolorum festivitibus dixisse; nam de cæteris Apostolis nihil nobis peculiare dicendum occurrit. Solum de festo S. Bartholomæi scire oportet, quod licet Romæ die 25 augusti celebretur, non obligat præceptum universam Ecclesiam pro illo die; nam extra Romanam Ecclesiam die 24 celebratur, et pro tunc obligat præceptum, vel quia ita est consuetudine introductum, ut auctores dicunt, vel certe quia Romana Ecclesia peculiari aliqua ratione ad illum diem immutandum ducta est; fortasse enim in illo die corpus S. Bartholomæi Romam est delatum: noluerunt autem Pontifices aliarum Ecclesiarum morem immutare.

19. *Martyrum festa.*—*S. Stephani festum antiquissimum.*—*SS. Innocentium festum.*—*S. Laurentii festum.*—*Quid de festo S. Sebastiani.*—Quarto celebrat Ecclesia et præcipit observari dies festos aliquibus Martyribus dicatos. Inter quæ festa primum et antiquissimum est S. Stephani, nam illius specialiter meminit Clemens, dicto libr. 8, cap. 32, et de illo habemus antiquissimas conciones Augustini, Fulgentii, Gregorii Nysseni, Maximi, et aliorum. Ac denique hoc festum in jure etiam habetur in sæpe allegatis capitulis. Et huic affine est festum Sanctorum Innocentium, quod in eisdem juribus recensetur, et adeo est antiquum, ut Origenes, homil. 3, in Divers., dixerit: *Horum memoria semper ut di-*

gnum est in Ecclesiis celebratur, secundum integrum ordinem Sanctorum ut primorum Martyrum pro Domino occisorum, et ut ipsa Bethlehem primitias Domino Martyrum, in qua natus est ipse Salvator, obtulisse videatur. Eodem fere modo loquuntur Chrysostomus, homil. 3, ex variis in Matth.; Augustinus, Hilarius Arelaten., Beda, et alii Patres antiqui, in homiliis ejusdem festivitatis. At nihilominus Cajetanus, in Summa, indicat festum illud non observari ex generali præcepto, sed ex consuetudine. Contrario tamen modo sentiendum est: est enim sub præcepto ecclesiastico, ut sufficienter probant quæ adduximus, et communiter Doctores docent, et usus Ecclesiæ confirmat. Nec est parvum indicium, quod Ecclesia eadem solemnitate, et cum celebritate octavæ festum illud celebrat. Nunquam enim invenitur Ecclesia celebrare festum alicujus sancti cum octava, cujus principalem festivitatem non præcipiat observari: lex ergo de se omnes obligat; poterit tamen in aliquo loco consuetudine esse derogata, quod aliis etiam festivitibus et legibus humanis commune est. His simile est Sancti Laurentii festum, quod sub eodem juris præcepto continetur, et in dictis cap. 4 et ultim. speciatim exprimitur. Et ab initio fere martyrii hujus Sancti celebre fuisse, satis indicant sermones sanctorum Leonis, Ambrosii, Augustini, Maximi, Petri Chrysologi, et aliorum, in illum diem. Præter hæc festa Martyrum, nullum aliud invenitur juris præcepto mandatum observari, neque (quod ego sciam) universali consuetudine per modum præcepti obligante receptum sit. Solum de festo Sancti Sebastiani potest videri contrarium probabile, quia valde generalis videtur esse consuetudo. Sed nihilominus, quia est res pendens ex facto, non possumus id generaliter affirmare, sed uniuscujusque loci consuetudinem esse spectandam.

20. *Confessorum festum nullum generali præcepto servatur.*—*S. Sylvestri festum.*—Quinto, de Sanctis Confessoribus, licet multas festivitates solemniter Ecclesia celebret, nullius tamen invenio festum, de quo certo affirmare possimus generali præcepto Ecclesiæ observandum proponi. Maxime enim probabile id videri potest de festo Sancti Sylvestri: multi enim credunt, ex vi juris constitutum esse sub præcepto, quia expresse numeratur in dicto capit. 4 de Consec., et dict. capit. ultim. de Feriis; sed nihilominus omnes fatentur, de facto vix servari extra Romam; dicunt

tamen consuetudine contraria esse abrogatum. Verumtamen, ut supra insinuavi, ex solis illis duobus textibus, nisi aliunde traditio accedat, non satis probatur generale præceptum juris de observatione alicujus festi. Quia cap. ultim. de Feriis solum loquitur de diebus feriatis in ordine ad judiciorum strepitum, et dictum cap. 4 non est jus pontificium, nec generalis Concilii, et ideo non potuit generale jus introducere, si antea non erat, ut statim alio exemplo videbitur. Et ideo censeo hoc non esse sub præcepto juris, cum Glossa in leg. *Omnes*, verb. *Epiphaniarum*, C. de Feriis. Quamvis differentia non sit magni momenti, cum jam illud præceptum extra Romam derogatum esse constet, quod perinde est ac si non fuisset latum. Quod si alicubi consuetudine observatur, ibi obligabit, si constet, talem consuetudinem non solum ex devotione servari, sed sub existimatione obligationis.

21. *S. Martini festum.*—Aliud festum, de quo dubitatum est a Summistis, est S. Martini, quia in d. c. 4 cum aliis ponitur. Unde Silvester, Tabiena, et Armilla, et latius Abbas, cap. ult. de Feriis, num. 6, cum Speculat., Hostiensi, et Joanne Andr. et aliis, dicunt fuisse quidem festum illud de jure antiquo, sublatum vero fuisse per jus novum cap. ult. de Fer., quia ibi omissum est. Sed neque hoc admittit Abbas, quia *omitti* (inquit) *non est revocari*; et ideo dicendum esset revocatum esse consuetudine. Sed existimo non esse necessariam revocationem, quia Concilium Lugdunense non poterat facere generalem legem; numeravit autem illud, quia Galliæ concilium erat; in Gallia autem merito celebratur festum illud speciali titulo, et ut magis proprium illius gentis: at extra Galliam non est in ecclesiastico præcepto universali, et ideo in alio capite omissum fuit. Est ergo consulenda consuetudo: Romæ enim observari solet sub præcepto, in Hispania vero minime, nisi fortasse in aliquo privato loco.

22. *Festa Doctorum.*—*S. Nicolai festum.*—*S. Francisci festum.*—Dubitatum præterea est de festis Doctorum: nam Canonistæ volunt esse in præcepto lato in Clem. unic. de Reliq. et Vener. sanct. Ita Joann. Andr., Anton. de But. et Panormitanus supra citati. Quod si objicias, quia ibi non inveniuntur verba declarantia tale præceptum, sed solum ut festa illa sub duplici officio celebrentur, respondet Abbas, *non esse verisimile, pro illo modico dimanasse decretalem mature et ornate compo-*

sitam. Expendi etiam possunt verba illius textus, quatenus videntur æquiparare festum sanctorum Doctorum festo Apostolorum: *Merito* (inquit) *providit* (Apostolica Sedes) *Apostolos, Evangelistas, et Confessores eosdem in universali Ecclesia honorificentia potioris atollendos*; et infra concludit: *Volumus, statuimus, et præcipimus, Apostolorum, Evangelistarum, et Confessorum festivitates præcipuas annis singulis perpetuo celebrari sub officio duplici.* Nihilominus tamen dicendum est ibi non ferri tale præceptum de observandis illis festivitibus, sed solum de celebratione earum sub officio duplici; in hoc enim tantum facit æquiparationem, et cum illa limitatione præceptum imponit, quod ultra vim verborum extendendum non est. Neque hoc est modicum, ut Abbas objicit, quia ex vi illius decretalis, celebritas et solemnitas in officio Doctorum non parum aucta est; non sunt ergo hæc festivitates sub præcepto juris, licet possint alicubi ex consuetudine introduci. Et hæc sententia nunc magis recepta est, Anton., 2 p., tit. 9, cap. 7, § 1; Sylvestr., verb. *Dominica*; Angel. et fere alii Summistæ, verb. *Feria*. Idem dicendum est de festo Sancti Nicolai, quod nullo jure cautum est, consuetudine autem videtur in multis locis observari; sed neque est universalis consuetudo, nec, ubi reperitur, creditur esse obligationis, sed devotionis, ut Angelus et Sylvester notant. Quod fere regulariter ita est, in particulari tamen semper est examinandus modus consuetudinis. De festo item S. Francisci aliqui dicunt esse latum præceptum a Sixto V. Sed de hoc mihi non constat, et consuetudini standum esse judico.

23. *Nullum festum sanctarum mulierum ea præcepto servatur.*—Sexto dicendum est, nullum festum Sanctarum mulierum esse, ex vi juris communis, vel generalis legis, universæ Ecclesiæ observari mandatum. Ita docent omnes Doctores citati; et constat, quia nec in illis cap. 4 de Consec., d. 3, et ult. de Fer., aliquod festum hujusmodi ponitur, nec alibi reperitur. In concilio autem Oxomensi (quod supra retuli), trium Sanctarum festivitates observari mandantur, Mariæ Magdalænæ, Catharinæ, Margaritæ. Sed illa lex privata fuit illius diocesis, vel provinciæ. De festo autem Magdalænæ, multorum locorum est consuetudo, non tamen universalis. Solet etiam esse S. Catharinæ, sed non est tam frequens. Multis etiam in locis S. Lucie festum sacrum habetur. Sed hæc duo posteriora regulariter sunt ex devotione tantum, raro vero sub obli-

gatione. Festum item S. Annæ cœpit multis in locis introduci, præsertim in Hispania: sed non est ex vi legis, neque hactenus videtur consuetudo obligationem introduxisse. Cur autem de Sanctarum mulierum festivitibus præter Virginem, nulla sint data ab Ecclesia præcepta, universum Christianismum obligantia, possent facile rationes et congruentiæ excogitari, sed non est necesse in hoc immorari.

24. *Festum omnium Sanctorum generaliter servatur.* — *Festum hoc cœpit tempore Bonifacii IV.* — Septimo institutum est ab Ecclesia generale festum de omnibus Sanctis, et de illius observatione latum est præceptum universale: et ita in dictis c. 1 et ultim. hoc festum inter solemnia numeratur, et de illius observatione sub obligatione universalis est et indubitata consuetudo. De antiquitate autem hujus festi, Covarr., 4 Variar., capit. 49, numer. 8, circa finem, existimat esse ante tempora Augustini, propter concionem quæ nomine Augustini in illa festivitate legitur. Verumtamen multi observarunt sermonem illum non esse Augustini, sed Alcuini, vel alterius, qui ex scriptis Cypriani et Chrysostomi illum concinnavit, ideoque a Lovaniensibus inter sermones Augustini de Sanctis positus non est, sed separatim inter incertos. Est ergo communis resolutio, festum hoc non fuisse ante Bonifacium IV. De quo referunt Platina in vita ejus, et Raban., homil. in illud festum, Bonifacium Romæ consecrasse templum, quod ab ethnicis Pantheon dicebatur, in honorem omnium Martyrum et Virginis, unde hodie Ecclesia S. Mariæ Rotundæ vulgo vocatur. Inde vero (ait Raban.), crescente paulatim devotione et religione, decretum est ut dies primus novembris in honorem Sanctorum omnium observari præciperetur. Et Matth. Palmerius in Chronico refert, Gregorium IV ante 835 annos id præcepisse, et ab eo tempore in universa Ecclesia observatum esse, ut refert etiam Durandus in Rationali, lib. 7, capit. 34. Post diem autem omnium Sanctorum, instituta est Commemoratio defunctorum omnium; sed dies ille non est observari præceptus, nec ad festivitatem pertinet. De suffragiis autem pro defunctis alibi diximus, et de institutione illius diei videri potest Durandus supra c. 35. Solent præterea hic addi festa dedicationum, vel Patronorum, sed hæc licet fortasse manent a lege universali, et ex vi juris, ut exponam capite sequenti, tamen nullum est quod obliget sub

præcepto universalem Ecclesiam, præter festum Angelorum, vel Sanctæ Mariæ ad Nives, de quibus dictum est: aliæ enim dedicationes Lateranensis templi, aut Sancti Petri, quas Ecclesia Romana celebrat quoad officium, de præcepto non sunt, ut constat.

CAPUT X.

DE NUMERO ET COMPARATIONE DIGITARUM FESTIVITATUM.

1. Ex dictis in superioribus capitulis, colligere licet, numerum festivitatum, quæ ex generali præcepto ab universa Ecclesia observandæ sunt, ad numerum octoginta unius dierum ad summum accedere. Patet, quia dominici dies regulariter sunt quinquaginta duo; ex festis autem Domini quæ numeravimus, decem tantum sunt sub præcepto; ex illis tamen duo cum dominicis coincidunt, et duo alia Virgini tribui solent; pro eis tamen addi debent quatuor dies festivi, qui conjunguntur cum festis Paschæ, et Pentecostes; et ita relinquuntur idem numerus decem dierum, quibus addendæ sunt quatuor solemnnes festivitates Virginis, et unus dies Joannis Baptiste, et decem Apostolorum (quia, licet ipsi sint tredecim, sex illorum hinc celebrantur per singulos dies); Martyrum vero tres tantum festivitates ex præcepto observamus, quæ omnes numerum octoginta dierum efficiunt, cui numero dies unus omnibus Sanctis dicatus adjungitur. Interdum vero hic numerus dierum minuitur, quia sæpe Sanctorum festivitates in diem dominicum cadunt. Et ideo moraliter loquendo non potest augeri ille numerus, nisi de novo feratur aliquod præceptum, quia, licet nonnunquam (scilicet) per singulos senarios annorum, numerus dominicarum crescat ad quinquaginta tres, semper, ex alia parte dierum festivalium numerus minuetur, et ideo vix unquam accedet ad numerum dierum octoginta.

2. *An hi dies omnes æquales sint in obligatione.* — Sed quæret tandem aliquis, an hi omnes dies æquales sint quoad præcepti obligationem. Et ratio dubitandi esse potest, quia in jure quidam majores, alii minores dicuntur, ut ex capite 1, et capit. *Licet*, de Fer., colligitur. Respondeo breviter primo, si comparatio fiat in magnitudine seu duratione temporis, hos dies omnes esse æquales, nimirum viginti quatuor horarum, non quia hoc pertinet ad jus divinum, vel naturale, ut quidam

Summistæ falso confingunt, contra quos supra egimus; sed quia jus commune de his diebus loquitur, ut patet ex c. 1 de Feriis, et aliis supra citatis; et quia, simpliciter loquendo de diebus, solent intelligi dies naturales, qui sunt viginti quatuor horarum, et ita præcepta jejuniorum, vel orationum, quæ per singulos dies fieri debent, semper de his diebus intelliguntur.

3. *Quid dicendum de rebus ad quas obligant.* — *Ratio conclusionis.* — Secundo, si comparatio fiat in actionibus vel omissionibus, ad quas obligat præceptum observandi festos dies, sic etiam omnes hi dies sunt æquales extensive (ut sic dicam), licet intensive possit inter eos aliqua inæqualitas cogitari. Dico autem esse æquales in hoc extensive, quia (ut infra late dicam) non obligat dictum præceptum ad plures actiones in uno festo quam in alio, nec ad abstinendum a pluribus operibus in uno quam in alio, quantumvis in se sit dignius alio. Ratio est, quia tenor præcepti unus est pro omnibus diebus; nam positive jubet tantum audire Missam; negative autem prohibet universa opera servilia, et omnia quæ ad illa reducuntur, ut infra videbimus. Neque in hoc fit ampliatio aut restrictio pro diversis diebus, et si quis velit fingere varietatem aliquam, nullam regulam aut rationem illius assignare poterit. Est ergo in hoc quædam æqualitas, quæ plane fuit necessaria, quia totum hoc præceptum fertur per modum unius, nec poterat aliter ad diversas dies applicari. Intensive autem dico esse in hoc quamdam inæqualitatem, quia quo solemnus et dignius est festum, eo major est obligatio servandi illud, et in illius transgressione aut contemptu magis peccatur. Cujus signum est, quia magis scandalizat seu offendit alios publica violatio festi in uno quam in alio. Et ratio est, quia hæc inæqualitas non oritur ex forma præcepta, sed ex materia ipsa, quæ in uno actu ejusdem virtutis nobilior est quam in alio, et consequenter actus ipsi inæquales sunt; unde fit, ut idem præceptum cadens in illos, magis vel minus obliget. Existimo tamen hanc inæqualitatem non esse tantam, ut notabilem diversitatem faciat, quam in confessionem explicare necesse sit, nisi ratione notabilis scandali, aut alterius extrinsecæ circumstantiæ.

4. *Dies festi inæquales sunt in solemnitate, et in difficultate relaxandi observationem.* — *Diebus festis an flectenda genua.* — Tertio, hinc fit ut inter hos dies sit aliqua inæquali-

tas in solemnitate, et signis honoris et cultus, quibus ab Ecclesia celebrantur, atque etiam, quod ad nos magis spectat, in difficultate relaxandi observationem talis diei. Prior pars pertinet ad clerum, et ad modum celebrandi divina officia in his diebus, et ideo eam ut notam, et ab hoc loco alienam, remitto. Solum adverto, quia hoc ad omnes pertinet, Alexandrum III, in capit. secundo de Feriis, docere, *dominicus diebus, et in præcipuis festivitibus* non esse flectenda genua in orationibus publicis, sicut observatur tempore paschali, ubi obscurum est quid intelligat per præcipuas festivitates, et quod in hoc habeant singulare. Nam Glossa ibi, verb. *Præcipuis*, intelligit omnes festivitates ibi comprehendi, quæ observari præcipiuntur in dicto capit. 1 de Cons., d. 3, et in ult. de Feriis, ac subinde in hoc etiam servari æqualitatem in omnibus diebus festis. Sed imprimis cæremonia illa non spectat ad obligationem præcepti. Deinde forte nunquam observata fuit in omnibus diebus festis indifferenter, sed in quibusdam majoribus, qui in eo textu dicuntur præcipui. Denique Clemens VIII, revocans cæremoniam illam in Breviario, non facit mentionem festivitatum, sed tantum dominicarum. Posterior ergo partem posuimus propter c. *Licet*, de Fer., ubi facultas datur laborandi in aliquibus operibus alias prohibitis in diebus festis, et ab illa dispensatione excipiuntur majores anni solemnitates. Quæ exceptio, licet in particulari dispensatione fieri videatur, tamen ibi intelligitur data esse forma concedendi similes indulgentias, seu dispensationes, et quoad hoc dicimus non omnia festa esse æqualia; nam in minoribus festis conceditur ex aliqua causa indulgentia, quæ ex eadem in majoribus concedi non debet.

5. *Quæ festivitates dicantur majores.* — Dubitant tamen ibi Doctores, quæ dicantur majores festivitates. Glossa enim ibi quinque numerat, Nativitatem Domini, Epiphaniam, Pascha, Ascensionem, et Pentecostem, nulla adhibita probatione: eam tamen sequuntur Joannes And., et Panorm. Addunt vero Assumptionem Virginis, nam illud festum inter quatuor maxime privilegiata quoad interdictum numeratur in cap. *Alma*, de Sent. Excom., in 6, ubi ex illis quinque numeratis a Glossa, omittuntur Epiphania, et Ascensio Domini, et aliis tribus æquiparatur Assumptio; ergo a fortiori in presenti est comprehendenda sub festis majoribus. Censeo vero etiam esse addendum festum corporis Christi; tum quia in